

cia. CORTEX mateix resta en el manlleu basc *kortika* «corteza dura de ciertos árboles», «costra que dejan algunas enfermedades en la piel», que si bé no és general (sinó de Biscaia), en canvi ha de ser manlleu antiquíssim, vista la conservació de -CE com a *ka*, i la de la síl·laba interna -r-.

En els articles corresponents del DCEC (CORCHO, ALCORQUE, ALCORNOQUE) vaig demostrar consecutivament que el mossàrab i l'àrab nord-africà van conservar CORTICEM en diverses formes: *corcho* 'suro', que des del mossàrab passa al castellà (primer en accs. especials, S. XIII, i generalitzant-se després cap al xv), *cortiche*, *corticba*, *qortejša* en altres formes dialectals. Que d'ací es varen manllevar els noms germànics occidentals del suro (angl. *cork*, al. *kork*, etc.), el bereber *akorðaššu*, frprov. *kārdz* 'avet vell' en el parlar d'Ollon, sbcr. *krga/krka/kārke/karka* 'colorant per a xarxes fet d'escorça' (cf. el nom croat *Krk* de la illa de Veglia), i en fi el mot ha restat general en sard (*còrtighe*, *ortigu*, 'suro', i gascó landès *cors* 'alzina sureira'). Majorment inversemblant, doncs, que s'hagués perdut sense deixar rastre en les altres llengües romàniques intercalades entre aquestes.

Quan apareixen els testimonis escadussers de la grafia *scorcìa* en les glosses i notes titonianes, ja devia fer algun centenar d'anys que CORT'CE havia passat a *kortçe* en llatí vulgar (si per ç representem convencionalment la forma diversament palatalitzada de CE en les diverses llengües romàniques: *tš*, *ts'e*, etc.). Era inevitable que el mot entrés en contacte i col·lusió amb EXCORTICARE,⁴ mot representat generalment en romànic, i que en part es pronunciava vulgarment *escorticare* (Oest), en part *scorticare* (Est), cf. la grafia *scorticultura* en Oribasi; la influència de SCORTUM concedeixo que s'hi degué afegir, puix que si bé no es passa raonablement del sentit de 'bossa de cuir' al de 'escorça' no deixa d'haver-hi alguna distant analogia en el sentit: això bastava per donar a alguns la impressió que aquest romànic *scortçe* tenia alguna relació amb *scortum* i pogué influir en alguns dels qui escriviren *scorcìa* en glosses i en les notes taquigràfiques ideades per Tiro. La col·lusió amb EXCORTICARE fou, però, el factor principal, i la contaminació amb aquest s'augmentà incessantment donant lloc a l'*escorxa* catalano-llengüadocià i a la ultracorrecció *escor-sar/escorcier/scorzare*.

DERIV.: *Escorçador*. *Escorçaire*. *Escorçament*. *Escorçar*. *Escorcellar* (contaminació amb *escocellar*, veg. la remissió que dono en aquest). *Escorceta*. *Escòrcia* nom d'una eina de fuster, que serveix de ribot, encreuament de *escorça* amb *escòcia* 'motllura' (veg. la figura en *AlcM*). *Escarrotxa* 'closca o pell gruxuda dels melons, síndries, etc.' (1909, Vogel; i més familiar de Bna. i Girona), 'escorça del pi' a la Selva, el Priorat i alguna altra comarca (*CostManc.* I, 126; *carrotxa* I, 116; *AlcM*), sembla ser una alteració d'*escorxa*=*escorça* sota la influència d'*escorçar*, i partint del verb *escarrotzar* 'llevar l'escorça o carrotxa dels pins' a Falset (*CostManc.* I, 78); potser ajudant-hi *escarrot* que el *CostManc.* explica «tros de branca que queda a

l'arbre després de tallar-lo en esporgar' (I, 126). La semblança que té amb aquest i amb (*es*)*carrotxa* el bc. labortà *harrotz/bnav. gardotz* 'closca punxent de la castanya' (Uhlenbeck, *Beitr.*, 89) potser només és casual.

¹ Eiv. «*escorcha*: pellejo, corteza» (PzCabr.); l'Arx. Lluís Salvador nota *escorcha* 'febre intermitent' («wechselfieber» II, 287) a Menorca, «*écorce*; *croûte*; *natte*; *tapis sans dessin*» (FebrCard.), *escorxa* a Esporles (BDLC XIII, 8) i *eskôrça* per a la de pi a Manacor. «Mall. i Men.» *AlcM*. — ² Griera dona *eskôrça* com a valencià (BDC IX, 15), però Escrig (1851) només *escorça*. — ³ Compareu *forzare*, *sforzare*, *smorzare*, *sferzare*, tots amb z sorda, tot i que també vénen de -rT-. Em sembla veure una explicació racional admetent que *scorza* i *scorzare* foren contaminats per la z sonora del sinònim o quasi-sinònim *verza* 'branqueta', *sverzarsi* «scheggiarsi» (ja en B. Cellini), amb sonora regular puix que vénen de VIRIDIA. El mot italià sembla ser propi més aviat de l'Alta Itàlia, que és on se li assenyalen algunes formes dialectals amb significats innovats: 'rebuig, residu o escapolons de llenya o fusta' a Venècia, Miràndola i Friül, 'rusc d'abelles' a la Llevantina i Val-Sesia, però és clar que aquests significats es comprenen per si sols com a secundaris, i fora de la localització no aporten res a la qüestió etimològica. — ⁴ Ja documentat en Sant Agustí.

Escorçana, V. *escurçana* (ESCURÇÓ) *Escorçar*, V. *escorç* i *escorça* *Escorcellar*, V. *escorça* i *escocellar* *Escòrcia*, V. *escorça* *Escorçó*, V. *escurçó*

ESCORCOLLAR, 'examinar minuciosament, registrar, perquisicionar', mot ja molt antic en català, i típic de la nostra llengua però propi d'ella quasi exclusivament, car només en escadussers parlars llengüadocians moderns es troben *descourcoulhà* i *descouscoulhà* amb sentits no ben iguals ('destavellar un llegum, esclovellar, esmocar'); d'origen incert; sembla clar que el mot es relaciona amb el germ. comú SKÜLKAN 'explorar militarment', 'espïar, estar a l'aguait' (cf. escand. *skulka*, angl. *to sculk*) que va donar el ll. i gr. tardans *sculca* i cast. ant. *esculca* 'soldat explorador', i el cast. ant. i cast. dial. i port. *esculcar* 'escorcollar, indagar', encara avui usual en dialectes lleonesos i hispano-americans en formes com *escurcutear*, *escucar*, etc., i l'únic dubte està en la difícil explicació de l'element -oll- de *escorcollar*; com que el citat mot llengüadocià es podria explicar com a derivat de l'oc. ant. *coscolha*, *cascolha*, 'closca de mollusc, de tortuga', mot relacionat amb el nostre dialectal *corculla* 'conquilla, closca de caragolet' (d'origen potser pre-romà, cf. CARAGOL), potser el mot català *escorcollar* resulta d'un encreuament entre el germanisme **escolcar* i aquest *descourcoulha*, *escousc-*, 'destavellar', etc. □ I.^a doc.: fi S. XIII.

«Aquest pleyt romà per so cor lo rey sarraí deya que no fossen *escorcolats*, e el rey d'Aragó non o volc fer» (els sarraïns evacuarien amb capitulació), Desclot,